

повинні взяти участь судові, правоохоронні органи та органи державної влади;

- удосконаленні антикорупційного законодавства, а головне максимально ефективно впровадити його на практиці;

- забезпеченні аргументованою та прозорою політикою у сфері приватизації населення України, а саме дозволити суспільству впливати на прийняття рішення щодо приватизації, особливо коли це стосується стратегічних об'єктів;

- удосконаленні програми приватизації, шляхом виділення напрямів, які мають переважне значення для здійснення приватизації, розробити і реалізувати комплекс заходів щодо усунення монополізму в процесі перетворення державної власності;

- підвищенні кваліфікації працівників вищої ланки управління приватизованими об'єктами та посилення відповідальності керівників підприємств за ефективність управління об'єктами які приватизовані.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про вдосконалення механізму приватизації в Україні і посилення контролю за її проведенням [Електронний ресурс]// Постанова Верховної Ради України від 29.06.1994 р. №149/94-ВР. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/149/94-%D0%B2%D1%80>.

2. Про Державну програму приватизації [Електронний ресурс]// Закон України від 13.01.2012 р. №4335-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4335-17>.

3. Семиноженко В.И. Пять проблем приватизации в Украине / В. И. Семиноженко // Зеркало недели. – 2010. – №26. – С. 12-14.

4. Скиба М. В. Приватизація як інструмент структурних перетворень в економіці України: поняття, основні проблеми та шляхи їх вирішення / М. В. Скиба // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України : науковий журнал. – 2010. № 4. – 125- 133.

Кудрявцев О. Ю., ст. викладач

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, Україна*

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ – ШЛЯХ ДО СУЧАСНОЇ ДЕМОКРАТІЇ УЧАСТІ

Характерною відмінністю багатьох теорій сучасного суспільства є технічний детермінізм, що ставить розвиток технології попереду соціальних та політичних перетворень. Не заперечуючи ролі технічних та технологічних перетворень, треба відмітити первинність соці-економічних змін характеристиками яких виступає технічна еволюція. Наявні у світовій літературі підходи до ЕУ дають змогу концептуально обґрунтувати глибинність перетворень, показати їх перманентність, як стадії більш глобального процесу соціальних, політичних та економічних перетворень світового співтовариства. Іншою стороною впровадження новітніх ІКТ є

наростаюча цифрова нерівність пов'язана зі збільшенням соціальної та економічної дистанції між розвиненими країнами та так званими країнами третього світу. Оптимізація управлінських та виробничих процесів у розвинених країнах зменшуючи витрати, сприяє здешевленню товарів та процесів, що призводить до подальшого загострення конкурентної боротьби національних ринків з світовим. В той же час, глобальні тенденції інформаціоналізації майже ніяк не впливають на нерозвинені країни через банальну відсутність матеріально-технічної бази, відповідних спеціалістів та будь яких теоретичних обґрунтувань доцільності таких змін.

Будь який світовий досвід впровадження системи ЕУ покаже його безпосередню кореляцію з тими соціальними та політичними реформами, в контексті яких вона відбувалася та відбувається. Найвагоміших результатів вдалося досягти тим, хто синхронізував впровадження ІКТ з реформою економічної та громадянської сфери суспільства, дуже своєчасно зрозумівши обмеженість ІКТ як таких у справі оптимізації виробничих та адміністративних процесів.

Поряд з цим, у першому розділі аналізуються основні концептуальні підходи аналізу ЕУ як явища сучасного політико-інформаційного простору. Застосувавши структурний підхід до аналізу робиться висновок відносно глибокої інтегрованості процесу впровадження системи ЕУ у сферу взаємовідносин громадянина з державою з глобальними трансформаційними процесами, що відбуваються у площині взаємодії держави та суспільства. Розглядаючи ЕУ не лише як електронну присутність державних органів у мережі ІНТЕРНЕТ у сенсі дублювання органів та департаментів, а як принципово нову форму двосторонньої інтеракції ми використовуємо найбільш узагальнену на сьогоднішній день структурну модель електронного уряду. Однією з складових якої є так званий модуль взаємодії «громадянин-держава». Наявність цього елементу повинна сприяти формуванню у свідомості громадян активного ставлення до можливостей впливу на процеси підготовки та прийняття політичних рішень. Проте, окрім проблеми низької політичної культури, та в цілому політичної пасивності, постає ще й технічна перепона у вигляді невідповідності суспільства та політики до значного збільшення долі операцій з державою у віртуальному просторі. Наглядним прикладом є спроби впровадження системи електронного документообігу, яка є одночасно кровоносною та нервовою системами електронної держави та електронної демократії. Окрім очевидних переваг, таких як: пришвидшення обміну інформацією, зведення до мінімуму людського фактору у критично важливих процесах, здешевлення функціонування державного апарату навіть за рахунок економії паперових ресурсів існують також і тривожні застереження. А саме, величезна відповідальність, покладена на тих, хто розробляє та супроводжує відповідне програмне та технічне забезпечення, важкість та болючість процесу переходу до такої системи, через суб'єктивні фактори, які призводять до персональної незацікавленості чиновників, мала чисельність у нашому суспільстві

спеціалістів відповідної компетентності, брак фінансування. Останній фактор особливо чітко проявляється на первинних етапах розгортання системи, через те, що відбувається дублювання державного апарату у фізичному та віртуальному просторі. Відповідно значно збільшуються й видатки на утримання двох паралельних систем. Причому, окрім видатків на утримання кожної окремої системи, з'являється ще один вид – кошти, які направляються на синхронізації взаємодії двох систем. Саме тому, перший етап здорожує державу майже вдвічі. Позитивним моментом є те, що всі видатки компенсуються значною економією на наступних стадіях.

Виключна роль громадянина у новій системі, його можливість брати персональну відповідальність за власне теперішнє та майбутнє потребує персоніфікації його як однієї з сторін інтеракції. Мова йде про автентифікацію громадянина як правовласного суб'єкта. Технічною реалізацією цього є особистий електронний підпис, який виступає повноцінним аналогом звичайного фізичного підпису особи. Ціла низка важливих питань постає при аналізі такої необхідності. Поруч з технічною невідповідністю самого суспільства до подібних речей, існує ще й питання безпеки, яке, мабуть, повністю вирішене так і не буде. А саме наявність особистого електронного підпису є вимогою найнижчого рівня функціонування електронної держави, та електронної демократії.

Можливість та необхідність персоніфікації себе в процесі політичної та соціальної активності створює умови до еволюції суспільної та індивідуальної відповідальності за свої дії чи бездіяльність. Отже ЕУ може виступати ефективним механізмом еволюції політичної системи та суспільства, а може навпаки поглиблювати кризу взаємодії держави та суспільства в залежності від того, які цілі перед собою ставлять усі актори в трансформаційних процесів сучасності.

Передумовами виникнення та впровадження систем електронного урядування є перехід світового співтовариства у нову еру інформаційного суспільства. Трансформаційні процеси у політико-владній площині вже досить давно детермінуються інформацією як одним з найважливіших видів суспільного капіталу. Концепція електронного урядування є частиною більш загального підходу до трансформації соціальних систем на основі технічного детермінізму. Якісні зміни у площині державного управління обумовлюються тими процесами, які відбуваються у сфері приватного партнерства. Будь-які свідомі соціальні ініціативи на сьогоднішній день виходять зі сфери приватного підприємництва, що обумовлено специфікою цієї діяльності. А отже і трансформація сфери політико-владних відносин багато в чому ґрунтується на досвіді приватного сектору. У цьому сенсі особливе значення має архітектурний підхід до побудови системи електронного урядування, який ще на початку тисячоліття являв собою загальну теоретичну базу, сукупність напрямків соціальних та політичних реформ.

Велика кількість інтерпретацій самого поняття електронне урядування викликане багатогранністю цього суспільного явища. На сьогодні

концептуальні підходи виражені соціологічними політико-філософськими та технократичними трактуваннями. Соціологічні концепції розглядають електронне урядування як принципово нову форму комунікації, яка за допомогою технічних можливостей зосереджує велику кількість акторів навколо вирішення тієї чи іншої проблеми. Комунікативна діяльність індивіда заснована на можливостях інформаційних технологій змінює самі принципи соціальної організації суспільства. Тобто, соціологічне трактування є максимально широким. В той час як політико-філософські інтерпретації ґрунтуються на розрізненні понять «електронний уряд», та «електронне урядування», які мають величезну кількість визначень, від суто технічних при яких електронний уряд розглядається як організація надання послуг державою громадянам переважно чи виключно у електронному вигляді, а електронне урядування є способом організації політичної влади в суспільстві на основі можливостей ІКТ, до філософських, які зосереджуються на ролі громадянина як суб'єкта політичного процесу. Технократичні трактування розглядають електронне урядування як домінування електронний засобів обміну інформації у суспільстві над традиційними «паперовими».

Проводячи дослідження практик електронного урядування у країнах лідерах за показником інформатизації суспільства та держави у Європі, США країнах Азії автор дійшов висновку про відсутність єдиної універсальної концепції електронного урядування. Кожний конкретний випадок характеризується власною унікальністю, спричиненою економічними, політичними, культурними, соціальними та географічними особливостями. Можна говорити про те, що на сьогодні в світі склалися три умовні архітектурні моделі, які були практично впроваджені в Америці, Європі та Азії. А саме: американська модель, європейська, якою слідує більшість країн Західної, Центральної та Східної Європи, Азіатська модель (Сінгапур, Південна Корея), яка враховує специфічний стиль управління, азіатський тип корпоративної культури і багатопланову систему державного управління, організованого за принципом ієрархічної піраміди. Досвід Сполучених Штатів Америки у розбудові електронного урядування показує важливість економічних критеріїв, бо впровадження електронного уряду не змінило якісно формат взаємодії держави та суспільства, а натомість дозволили значно скоротити видатки на обслуговування державного апарату. Такий підхід пов'язаний з особливостями політичної культури та географічним положенням регіону.

Європейські моделі навпаки основний акцент роблять на соціальні фактори та людський капітал. Електронні уряди європейських країн дозволили якісно трансформувати формат взаємовідносин держави та суспільства, приділяючи велике значення політичному потенціалу електронної демократії, яку багато хто вважає можливим рішенням проблем, пов'язаних з не цікавістю громадян до політики і деградацією демократичних процедур. Безумовно для нашої країни повинна стати основною саме європейська модель, яка дозволить якісно трансформувати політичну владу.

Однією з переваг системи електронного урядування є її здатність легітимувати політичну владу. Легітимність та легітимація політичної влади у новому визначаються і усвідомлюються по новому. Веберівське визначення легітимності політичної влади для нового тисячоліття є дещо застарілим, через те, що віра у легітимну владу на сьогодні вже не є гарантією усталеного розвитку, стабільності політичної системи. Новітні концептуальні підходи наполягають на розрізненні двох сторін легітимності як явища, а саме: легітимації влади як такої та легітимації дій влади. Впевненість у легітимності політичної влади зовсім не означає визнання її дій, і потенційно можлива ситуація делегітимації через непопулярні прояви володарювання. Система електронного урядування через сукупність загальновизнаних процедур та на основі суспільного консенсусу, дозволяє легітимувати як політичну владу так і результати її діяльності. Наявні на сьогодні механізми контролю за діяльністю владних структур з боку громадян у системі електронного урядування роблять певну частину соціуму безпосередніми учасниками процесу вироблення та прийняття політичних рішень, що автоматично розподіляє відповідальність за результати функціонування політичної влади між державними та не державними політичними суб'єктами.

Сучасні аспекти легітимації політичної влади безпосередньо пов'язані з інформаційно-комунікативними технологіями. Пов'язуючим елементом виступає саме електронне урядування, яке дає змогу залучити широкі верстви політично активної частки суспільства до процесів вироблення та прийняття політичних рішень. Разом з тим інформаційне суспільство, проникнення його елементів у сферу політики привносить нові загрози делегітимації політичної влади. Слабкі у економічному, політичному і культурному (цифрова нерівність) аспектах суспільства не мають ресурсів і чітко поставлених цілей для реальної трансформації політичної системи на основі новітніх принципів інформаційного суспільства. Як показує світовий досвід, впровадження систем ЕУ є процесом довготривалим та ресурсовитратним. Політичні режими які не мають часу та грошей потенційно можуть стикатися з ризиками делегітимації ще на підготовчих етапах, через невизначеність перспектив, та відсутність швидкого ефекту. Більшості розвинених країн світу знадобилося майже двадцять років для побудови ЕУ у сучасному його вигляді, підтриманого інфраструктурою та відповідним типом політичної та інформаційної культури суспільства. Гострота проблеми виявляється при усвідомленні того, що інші суспільства не мають сьогодні таких темпоральних можливостей.

З іншого боку, навіть відносно успішне впровадження системи ЕУ не може гарантувати того, що ця система працюватиме на легітимність політичного режиму а не навпаки. Адже електронне урядування — не є сукупністю демократичних ідеалів, доступних кожному через мережу, воно пред'являє нові, зовсім інші вимоги до суспільства та політичної влади, реалізувати які неможливо без усвідомлення кожним громадянином своєї

ролі у процесі підготовки та прийняття суспільнозначущих рішень.

Одним з пріоритетних напрямків розвитку електронного урядування та електронної демократії означено зростання рівня довіри суспільства до влади, внутрішнього сприйняття її як оптимальної для теперішнього часу. З цього і постає питання про легітимуючий потенціал електронного урядування.

Концепція електронного урядування заснована на розумінні громадянами нових можливостей політичного впливу на державну владу через за допомогою електронних ресурсів, а значить передбачає посилення політичної активності громадян. Абсолютна більшість національних концепцій електронного урядування в світі має на меті створення більш відкритого та підзвітного громадянами уряду.

Як для України, так і для багатьох країн світу легітимуючий потенціал електронного урядування розкривається за певних умов. Необхідними передумовами виступають наступні:

- обов'язковий задовільний, а надалі, високий рівень інформаційної грамотності населення. Ліквідація, або хоча б зведення до мінімуму цифрової нерівності, дозволяє популяризувати нові форми взаємовідносин громадян з державою, економічно спростити ці процеси. Цифрову нерівність тут потрібно розуміти не лише як різницю в рівні володіння персональними комп'ютерами, а більш глибоко, як рівноцінні права та можливості на доступ до публічної інформації, розуміння сутності процесів електронного урядування і т. п.;

- обов'язкова довіра громадян до публічних сервісів та електронної форми взагалі, авторитетність установ та організацій, що покликані забезпечувати захист інформації. Проблеми інформаційної безпеки є не менш актуальними за проблеми фізичної безпеки в епоху Середньовіччя. Гарантованість недоторканості персональних даних, унеможливлення маніпуляцій з персональною інформацією, зведення до мінімуму людського фактору (автоматизовані дата-центри) є запорукою позитивного сприйняття електронного урядування та електронної держави як альтернативи класичному уряду та державі;

- обов'язкове розуміння усіма суб'єктами політичних трансформацій сутності терміну «громадянин» у контексті електронної форми демократії участі. Конституційне визначення громадянина базується на формальних ознаках приналежності людини до певної території на яку поширюється певна публічна влада. Таке визначення є неприпустимо застарілим для електронної демократії. Громадянин електронної демократії участі не є просто об'єктом політичного життя, він активний суб'єкт політики, який розуміє важливість його діяльності, приймає активну участь у житті громади, несе персональну відповідальність за прийняті за його участю колективні рішення;

- сприятлива політична ситуація, наявність у суспільстві консенсусу з приводу найліпших форм політичного устрою;

- реальні показники ефективності нової системи, особливо у порівнянні зі старою, очевидна усім економія, грошей, часу та людських ресурсів;

- наявність прозорого плану розвитку на майбутнє та ролі у ньому електронного урядування, як ядра стабільності політичного курсу, ефективності політичної системи.

Безпосередній вплив на потенціал легітимації політичної влади має і те, яким чином у державі вирішуються питання інформаційної безпеки. Враховуючи виключну важливість даних, якими оперує електронна держава, питання їх цілісності та об'єктивності обслуговування повинні вирішуватися централізовано з залученням кращого світового досвіду.

Загалом електронне урядування відкриває широкі перспективи легітимації політичної влади, створює сприятливі умови для подальшого розвитку громадянського суспільства, формування високого рівня політичної культури громадян.

Жилкина Т. А., канд. техн. наук, доцент

Макарова Г. И.,

*Московский государственный
строительный университет, Россия*

КАЧЕСТВО И СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ МОДЕЛИ

I. Введение

Согласно международному стандарту ИСО 8402, качество определяется как совокупность характеристик объекта (деятельности или процесса, продукции, услуги или др.), относящихся к его способности удовлетворять установленные или предполагаемые потребности. Оценить и гарантировать качество изделий можно только в том случае, если их качественные характеристики четко определены и должным образом узаконены. Документами, в которых установлены необходимые качественные характеристики продукции – являются стандарты [1].

II. Постановка задачи

Мировой опыт управления качеством сконцентрирован в пакете международных стандартов ИСО 9000. Семейство стандартов ИСО ведет свою историю с 1987 года, когда Международная организация по Стандартизации (International Organization for Standardization или ISO) утвердила первую версию универсальных стандартов систем качества. Сфера деятельности ИСО касается стандартизации во всех областях, кроме электротехники и электроники. Сертификация по ИСО не является обязательным требованием к производителям. Даже в промышленно развитых странах, сертификация по ИСО 9000 обязательна (по закону) только для поставщиков в военной и аэрокосмической отраслях, а также в